

CAST - Center for Anvendt
Sundhedstjenesteforskning og
Teknologivurdering

Winsløwparken 19, 3
5000 Odense C

Tlf.: 6550 1000
Fax: 6591 8296

Spørgeskemaundersøgelse om karakteristika hos kommuner og plejeenheder i Ringkøbing Amt

Baggrundsrapport for projekt om reminiscens

Juli 2004

Mette Birk-Olsen

Indholdsfortegnelse

1. Forord.....	4
2. Baggrund og formål	4
3. Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen	5
3.1. Udarbejdelse af informationsmateriale og spørgeskemaer	5
3.2. Udsendte og returnerede spørgeskemaer	5
4. Resultater af spørgeskemaundersøgelsen.....	6
4.1. Kommunerne.....	7
4.1.1. Ældreområdet.....	7
4.1.2. Anvendelse af reminiscens og livshistorier	7
4.2. Plejeenheder	8
4.2.1. Døgn- og dagtilbud	8
4.2.2. Beboerne	9
4.2.3. Personalet.....	10
4.2.4. Dagligdagen på plejeenheden	11
4.3. Demente ældre	13
4.4. Pleje- og omsorgsmetoder.....	13
4.4.1. Livshistorier	14
4.4.2. Reminiscens	15
4.5. Reminiscenscentre	16
4.5.1. Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt	16
4.5.2. Dansk Center for Reminiscens.....	18
5. Sammenfatning	19
Bilag 1 Informationsbrev til kommunerne i Ringkøbing Amt.....	21
Bilag 2 Bilag til informationsbrev til kommunerne	22
Bilag 3 Spørgeskema til plejeenheder i Ringkøbing Amt.....	25

1. Forord

Denne rapport beskriver resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse foretaget i samarbejde med ”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt”. Spørgeskemaundersøgelsen er en del af et for-projekt til udarbejdelse af projektprotokollen ”Et videnskabeligt studie til vurdering af effekter og omkostninger ved anvendelse af reminiscens på plejeenheder i Ringkøbing Amt”. Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen indgår som baggrundsmateriale for udarbejdelsen af projektprotokollen og vil indgå i den videre planlægning af studiet.

Følgende har gennemlæst og kommenteret spørgeskemaer og informationsmateriale: centerleder Anders Møller Jensen, Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt, centerleder Ove Dahl, ”Dansk Center for Reminiscens”, ældrechef Tom Uldahl Christiansen, Brande Kommune, embedslæge Erik Damberg, Ringkøbing Amt, forskningsassistent Charlotte Horsted, CAST, konsulent Inger Stenstrøm, CAST, og korrespondent Charlotte Bruun Pedersen, CAST. Kommentarerne har været med til at øge spørgeskemaets kvalitet.

For-projektet er støttet af Styrelsen for Social Service.

2. Baggrund og formål

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen var: 1) at kortlægge kommuners og plejeenheders initiativer og tilbud til ældre borgere, herunder sættes speciel fokus på demente samt kendskab til pleje- og omsorgsmetoden reminiscens, og 2) at danne udgangspunkt for kontakt til og udvælgelse af plejeenheder, som har interesse i at deltage i et forskningsprojekt om effekter og omkostninger af at indføre reminiscens.

Spørgeskemaundersøgelsen bestod af to spørgeskemaer henholdsvis til alle kommuner og alle plejeenheder indenfor Ringkøbing Amt. En plejeenhed anvendes her som en samlet betegnelse for plejehjem, plejecenter eller lignende boenheder/døgntilbud for ældre. Spørgeskemaet til *kommuner* fokuserede på: 1) kommunens politikker og målsætninger indenfor ældre- og demensområdet, 2) nuværende tilbud til demente og svage ældre samt deres pårørende, og 3) kommunens kendskab til plejeenhedernes anvendelse af pleje- og omsorgsmetoder herunder livshistorier og reminiscens. Spørgeskemaet til *plejeenheder* fokuserede på: 1) plejeenhedens organisatoriske opbygning, 2) personalets sammensætning, 3) beboernes sammensætning, 4) nuværende tilbud til demente og svage ældre samt deres pårørende, og 5) personalets kendskab til og anvendelse af pleje- og omsorgsmetoder herunder reminiscens.

3. Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen

Følgende gennemgang beskriver udarbejdelsen af spørgeskemaer samt udsendelse og svarprocent.

3.1. Udarbejdelse af informationsmateriale og spørgeskemaer

Spørgeskemaerne blev udarbejdet på baggrund af informationssøgning på de enkelte kommuners hjemmesider¹. Der blev søgt informationer om antal indbyggere i kommunen, kommunens administrative og politiske opbygning, og foretaget søgning på følgende ord: reminiscens, demens, ældrepolitik, ældreråd, ældreområdet og plejehjem. Ligeledes blev der udarbejdet et informationsbrev om spørgeskemaundersøgelsen og det forestående videnskabelige forsøg (jf. vedlagte bilag 1 og 2).

Informationsbrev, bilag og spørgeskemaerne blev gennemlæst og kommenteret af en række personer med faglig, teoretisk og praktisk viden om udarbejdelse af spørgeskemaer, kommunikation, ældreområdet, det kommunale området samt plejeenheder i og udenfor Ringkøbing Amt.

3.2. Udsendte og returnerede spørgeskemaer

Inden udsendelse af spørgeskemaerne blev kommunerne informeret om undersøgelsen og det videnskabelige forsøg. Kommunerne blev for det *første* informeret om forsøget på et møde i ”Foreningen af socialchefer i Danmark - Kreds 10 Ringkøbing Amt”. På mødet, der blev afholdt i februar 2004, deltog chefer for socialområdet fra amtets kommuner samt fra Ringkøbing Amt. Psykiatrichef Gert Pilgaard Christensen fra Ringkøbing Amt holdt på mødet et indlæg om de projekter der er i amtet om demente, hvor han bl.a. omtalte det videnskabelige forsøg og spørgeskemaundersøgelsen.

For det *andet* er der afholdt individuelle møder med alle kommunale socialchefer i amtet. Formålet med de individuelle møder var at informere om spørgeskemaundersøgelsen og det videnskabelige forsøg, herunder at komme i dialog med kommunerne om plejeenhedernes deltagelse i forsøget. Projektleder for ”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt”, Anders Møller Jensen varetog kontakten samt gennemførte disse møder. Alt efter kommunens størrelse og opbygning afholdtes møderne med chefen for socialforvaltning, chefen for ældreområdet, en demenskoordinator eller lignende². Informationsmøderne varede ca. 20-30 minutter og foregik i perioden 19. februar - 17. marts 2004.

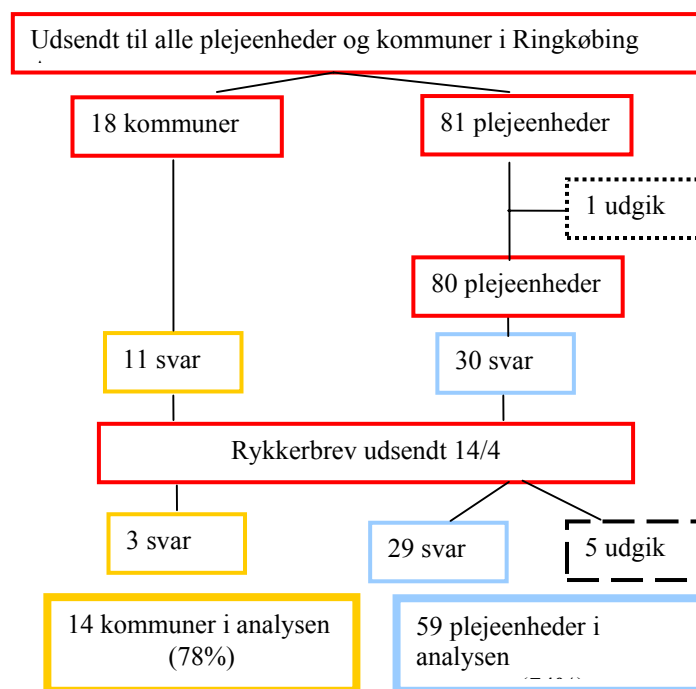
¹ Der er tale om følgende 18 kommuner beliggende i Ringkøbing Amt: Aulum-Haderup, Brande, Egvad, Herning, Holmsland, Holstebro, Ikast, Lemvig, Ringkøbing, Skjern, Struer, Thyborøn-Harboøre, Thyholm, Trehøje, Ulfborg-Vemb, Videbæk, Vinderup og Åskov.

² Personen er valgt på baggrund af telefonisk kontakt til kommunen.

Umiddelbart efter hvert møde blev spørgeskemaet udsendt til kontaktpersonen i den enkelte kommune og til lederen på hver plejeenhed i amtet. Alle fik en svarfrist på 14 dage. Adresser og kontaktpersoner/ledere blev hentet fra en adresseliste udgivet af Ringkøbing Amt³ samt oplysninger fra de individuelle møder. Spørgeskemaerne blev returneret i perioden april-maj 2004. Der blev udsendt rykkerbrev i april til alle, der på daværende tidspunkt ikke havde returneret et spørgeskema. Spørgeskemaet til plejeenhederne vedlægges i bilag 3.

Spørgeskemaundersøgelsen fik en svarprocent på 78% for kommuner og 74% for plejeenheder, hvilket vurderes som værende tilfredsstillende (jf. figur 1).

Figur 1. Udsendte og modtagne spørgeskemaer

Svarene vurderes at være repræsentative for kommunerne i forhold til antal af indbyggere og antallet af plejeenheder i kommunerne. Dette gælder også svarene fra plejeenhederne i forhold til andelen af kommunale og selvejende institutioner.

4. Resultater af spørgeskemaundersøgelsen

Følgende afsnit beskriver hovedresultaterne af spørgeskemaundersøgelsen om karakteristika for kommuner og plejeenheder i Ringkøbing Amt. Resultaterne vurderes specifikt i forhold til planlægningen af et videnskabeligt forsøg af effekter og omkostninger ved reminiscens.

³ Adresse- og telefonliste på sundhedspersonale i kommunerne og nøglepersoner i Ringkøbing Amt, Ringkøbing Amt, Sundhedsfremmeafdelingen, juni 2003.

4.1. Kommunerne

4.1.1. Ældreområdet

Alle de kommuner, der har svaret, har angivet at de har en politik/målsætning for ældreområdet, og 71% angav ligeledes at have en politik/målsætning for behandling af demente ældre. Hovedparten af kommunerne har tilbud eller ydelser målrettet mod demente ældre (i eget hjem (86%) og udenfor hjemmet (100%)) og disses pårørende (henholdsvis 71% og 64%). Kommunale tilbud til demente, der bor i eget hjem, er primært aflastningsplads i dagtimerne (83%), ekstra hjemmehjælp (67%), aflastningsplads hele døgnet (58%) og tilbud i aktivitets- og træningscenter (50%). Til demente beboere på kommunale plejeenheder tilbyder kommunen skærmede enheder (86%), aktiviteter i ældre- eller træningscentre (43%) og terapi (21%). Ligeledes tilbydes pårørende til demente støtte og vejledning, netværk for pårørende og telefonrådgivning. Kommunerne angiver ligeledes at have kendskab til en række frivillige organisationer, som henvender sig til pårørende til demente beboere på plejeenheder. Der er tale om organisationer som Alzheimerforeningen, Ældre Sagen, Ældremobiliseringen og Røde Kors, som tilbyder personlig rådgivning, besøg af frivillige/besøgsvenner og netværk for pårørende.

Hovedparten af kommunerne har, som det fremgår af tabel 1, ansat en eller flere demenskoordinatorer, demenskonsulenter eller andre personer, der i særlig grad beskæftiger sig med demente ældre og evt. disses pårørende.

Tabel 1. Demenskoordinator/demenskonsulent ansat i kommunen

Har kommunen ansat en eller flere personer, der i særlig grad beskæftiger sig med demente ældre og evt. disses pårørende?	Antal indbyggere i kommunen							
	< 5.000 indbyggere		5.001-10.000 indbyggere		10.001-20.000 indbyggere		> 20.000 indbyggere	
	Antal	Tabel %	Antal	Tabel %	Antal	Tabel %	Antal	Tabel %
Nej	1	7%	1	7%	2	14%	-	-
Ja	-	-	6	44%	2	14%	2	14%
Total	1	7%	7	51%	4	28%	2	14%

N= 14

Kilde: Danmarks Statistik (Indbyggere per 1/1 2003).

Personerne varetager primært opgaver, som rådgivning af henholdsvis ældre med demens, pårørende til ældre med demens og personale, supervision og vejledning på ældreinstitutionerne samt koordinerende opgaver på tværs af ældreinstitutioner.

4.1.2. Anvendelse af reminiscens og livshistorier

Alle kommuner angiver, at de kender til anvendelsen af livshistorier og reminiscens i plejen af ældre. Hovedparten (93%) af kommunerne angiver, at der anvendes skriftlige livshistorier for de omsorgskrævende ældre i kommunen, der ikke selv kan huske deres livshistorie. 71% af kommunerne angiver, at de anvender reminiscens i kommunens ældrepleje. Reminiscens anvendes overfor demente ældre, og i nogle kommuner ligeledes for ældre med svækket hukommelse (ikke-demente). Ud over reminiscens anvender kommunerne en række andre plejemetoder.

Tabel 2. Kommunernes anvendelse af forskellige plejemetoder.

Anvender kommunen andre plejemetoder?	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Musikterapi	7	58%	5	42%	12	100%
Lysterapi	10	91%	1	9%	11	100%
Validering	7	54%	6	46%	13	100%
Gently teaching	9	90%	1	10%	10	100%
Marte Meo metoden	7	58%	5	42%	12	100%
Aromaterapi	10	91%	1	9%	11	100%
Snoezelen	10	91%	1	9%	11	100%
Gerotranscendens	11	100%	-	-	11	100%
Dementia care mapping	10	91%	1	9%	11	100%

Kommunerne anvender typisk mellem 1 og 3 af disse plejemetoder, og de mest udbredte er validering, musik og Marte Meo metoden.

4.2. Plejeenheder

Plejeenhederne omfatter både kommunale (81%) og selvejende institutioner (19%). De selvejende institutioner er primært diakonhjem. Hovedparten (86%) af plejeenhederne har sin egen skriftligt nedfældede målsætning/værdigrundlag, hvoraf en tredjedel af disse ligeledes indeholder specifikke elementer om demente ældre.

4.2.1. Døgn- og dagtilbud

En plejeenhed har typisk 1, 2 eller 3 forskellige døgntilbud (henholdsvis 32%, 27% og 31%), hvilket primært er plejehjemsbolig/plejehjemsplads (76%), plejebolig/beskyttet bolig (54%) eller aflastningsplads/midlertidigt ophold (54%). Nogle plejeenheder har ligeledes dagtilbud (61%) i form af aktivitetscentre, træningscentre og aflastningspladser i dagtimerne. Dagtilbudene kan både være for plejeenhedens beboere og hjemmeboende eller udelukkende for en af disse målgrupper. Tabel 3 viser hvor mange plejeenheder, der har de enkelte døgn- og dagtilbud, det samlede antal pladser, det gennemsnitlige antal pladser samt det minimale og maksimale antal.

Tabel 3. Antallet af døgn- og dagpladser

	Antal plejeenheder	Antal pladser	Gnm. pladser per plejeenhed	Min. pladser per plejeenhed	Maks. pladser per plejeenhed
Døgntilbud					
Plejhjemsbolig/-plads	43	1.163	27	1	101
Plejebolig/beskyttet bolig	30	714	24	3	77
Aflastningsplads	28	86	3	1	10
Specielle boliger for demente	16	131	8	4	20
Total		2.094			
Dagtilbud					
Aktivitets- og dagcenter - plejeenhedens beboere	22	419	19	2	49
- beboere fra andre plejeenheder	4	12	3	1	4
- hjemmeboende ældre	24	1.168	49	1	350
Træningscentre - plejeenhedens beboere	13	145	11	2	49
- beboere fra andre plejeenheder	1	1	1	1	1
- hjemmeboende ældre	12	299	25	1	56
Aflastning i dagtimerne - plejeenhedens beboere	3	8	3	1	6
- beboere fra andre plejeenheder	14	52	4	1	15
Total		2.104			

I tabellen indgår alle beboere, som modtager døgn- og dagtilbud dvs. beboere, der bor fast på plejeenheden og beboere, der kommer udefra (fx fra en anden plejeenhed eller som er hjemmeboende). Der vil ligeledes være beboere, som indgår flere steder idet de modtager flere tilbud. 27% af de beboere, der bor på plejeenheden modtager ligeledes dagtilbud, mens de resterende kommer fra andre plejeenheder (3%) eller er hjemmeboende (70%).

4.2.2. Beboerne

Antallet af beboere har betydning for planlægningen af det videnskabelige forsøg. Antallet af deltagere skal være tilstrækkeligt stort for at opnå tilstrækkelig styrke og har ligeledes betydning for tidsforbruget til dataindsamlingen.

Plejeenhederne varierer i størrelse. Antallet af beboere på en plejeenhed varierer fra 8 til 101. En plejeenhed har typisk mellem 10 og 50 beboere, som det ses af tabel 4. Der bor i gennemsnit 32 beboere per plejeenhed.

Tabel 4. Antal beboere på plejeenhederne.

Antal beboere på plejeenheden pr. 1. januar 2004		
	Antal	%
< 10 beboere	3	5%
10 - 19 beboere	14	25%
20 - 29 beboere	12	21%
30 - 39 beboere	11	19%
40 - 49 beboere	7	12%
50 - 59 beboere	4	7%
60 - 69 beboere	3	5%
70 - 79 beboere	2	4%
100 - 109 beboere	1	2%
Total	57	100%

N=57

Omkring en fjerdedel (23%) af beboerne på plejeenhederne er lægeligt diagnosticeret som havende demens, men plejeenhedens personale vurderer, at halvdelen af beboerne har demens. Tabel 5 viser personalets vurdering af beboernes grad af demens.

Tabel 5. Personalets vurdering af beboernes hukommelse og grad af demens

Grad af demens	Antal beboere	%
Svært demens	469	26%
Mild demens	303	17%
Let demens	155	8%
Svækket hukommelse	303	17%
Uden hukommelsesproblemer/demens	581	32%
Total	1.811	100%

N= 56

Der er stor udskiftning af beboere på plejeenhederne. I 2003 var der en udskiftningsgrad på i alt 27% blandt plejeenhedernes beboere. Dette skal der tages højde for i et videnskabeligt forsøg, og dette gøres ved at sikre en tilstrækkelig stor stikprøvestørrelse samt udarbejdelse af frafaldsanalyser.

4.2.3. Personalet

Halvdelen af plejeenhederne er integreret med hjemmeplejen således, at personalet på plejeenheden indgår i en integreret døgnplejeordning, der også omfatter ældre borgere i eget hjem. Hovedparten af de ansatte på plejeenhederne er deltidsansatte (86%). Tabel 6 viser de ansattes fordeling på faggrupper.

Tabel 6. Faggrupper på plejeenhederne

Faggruppe	Antal personer	%
Ledelse og administrativt personale	117	5%
Sygeplejersker	109	4%
Social- og sundhedsassistenter/plejehjemsass.	522	21%
Social- og sundhedshjælper/sygehjælper	1.143	46%
Ergoterapeut, fysioterapeut	44	21%
Øvrigt personale (køkken, rengøring, pedel mv.)	437	17%
Andet personale (flexjob, skånejob, ufaglært, elever)	126	5%
Total	2.498	100%

N= 57

Plejepersonalet (sygeplejersker, assistenter og hjælpere) udgør 71% af det samlede personale. Antallet af plejepersonale i forhold til antal beboere ligger mellem 0,6 og 1,5. En del af variationen kan skyldes forskellig fordeling af fuldtids- og deltidsansat personale. Der er i gennemsnit ansat 43 personer per plejeenheder heraf er 31 plejepersonale. I løbet af 2003 har 12% af plejepersonalet fratrukket deres stilling på en plejeenhed. Antallet af plejepersonale har betydning for planlægning og gennemførelse af det videnskabelige forsøg. Plejepersonalet skal uddannes i anvendelse af reminiscens og det plejepersonale, der har den primære kontakt til de beboere, som deltager i forsøget, skal ligeledes indsamle data om beboerne på baggrund af kendskab til og observationer af beboerne.

4.2.4. Dagligdagen på plejeenheden

I anvendelsen af reminiscens er det vigtigt, at personalet har viden om beboernes livshistorier. Det anbefales, at livshistorierne skrives ned således, at personalet, herunder nyansatte, har adgang til dem og at det sker inden beboeren bliver for dement til selv at kunne huske hændelser. Det er derfor ønskeligt, at livshistorierne bliver en del af det personale dokumenterer, og at det kan ske i eksisterende medier. De plejeenheder, som skal deltage i det videnskabelige forsøg, skal foretage en række observationer og registreringer om de enkelte beboere. Disse registreringer skal suppleres med en række faktuelle oplysninger, som alle plejeenheder skal registrere, fx medicin og diagnoser. Det er derfor nødvendigt at afdække, hvilke informationer personalet indsamler på nuværende tidspunkt, samt hvordan disse data indsamles.

Undersøgelsen viser, at personalet primært foretager deres dokumentation om beboerne i plejelogbøger. Dokumentationen indeholder, som det ses i tabel 7, personlige oplysninger om beboeren, herunder livshistorier, planer for plejen af den enkelte beboer samt oplysninger om pårørende. Nogle plejeenheder registrerer ligeledes diagnoser og funktionsvurderinger.

Tabel 7. Type af information om den enkelte beboer, der dokumenteres skriftligt

Skriftlig dokumentation												
Dokumenteres denne type af information?	Personlige oplysninger om beboeren/livshistorier		Plejeplan		Funktionsvurdering via Fælles Sprog		Funktionsvurdering - ikke via Fælles Sprog		Diagnoser		Oplysninger om pårørende	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Nej	1	2%	1	2%	33	58%	37	65%	9	16%	1	2%
Ja	56	98%	56	98%	24	42%	20	35%	48	84%	56	98%

N=57

Det personale, som indgår i det videnskabelige forsøg, bliver uddannet i at kunne anvende reminiscens. Reminiscens kan både foregå i planlagte sessioner eller mere ustruktureret i dagligdagen. Sidstnævnte form indgår som en del af de daglige gøremål, hvor disse gøremål og indtryk relateres til hændelser i den ældres liv. Ligeledes kan plejeenheden indrette erindringsrum eller erindringshjørner med ældre møbler, malerier og andre genstande fra den ældres barndom eller voksenliv. Plejeenheden og plejepersonalet står derfor overfor en række ændringer i de daglige arbejdsrutiner og den fysiske indretning ved indførelsen af reminiscens.

Plejeenhederne (95%) inddrager beboerne i de daglige gøremål i den grad beboerne kan og vil. Der kan være tale om borddækning og oprydning, som det fremgår af tabel 8. Andre gøremål kan være havearbejde og at lægge tøj sammen.

Tabel 8. Beboernes *) deltagelse i daglige gøremål

Hjælper beboerne med daglige gøremål på ældreinstitutionen/plejehjemmet?										
Hjælpes med disse gøremål?	Madlavning		Borddækning		Rengøring		Oprydning		Andre gøremål	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Nej	35	65%	6	11%	27	50%	12	22%	21	39%
Ja	19	35%	48	89%	27	50%	42	78%	33	61%

N=54

*) Der er tale om de beboere, der kan og vil deltage.

Personalet på mange plejeenheder (74%) anvender altid spisesituationen til socialt samvær med beboere, mens de på de øvrige plejeenheder af og til anvender spisningen til socialt samvær. Plejeenhederne har typisk 2-4 fællesrum eller arealer i form af spisestue/cafeteria, opholdstue, møblerede gangarealer og andre samlingssteder (fx have, aktivitetsrum, festsal), hvor beboerne kan samles.

4.3. Demente ældre

Plejeenhederne har forskellige aktiviteter og tilbud målrettet mod demente ældre (71%) og disses pårørende (45%). Tabel 9 viser, hvilke aktiviteter plejeenhederne tilbyder de demente ældre. Andre tilbud er eksempelvis dagligdags gøremål (madlavning, havearbejde, tøjvask og spisegrupper), hyggestunder med sang, musik og spil eller fysiske aktiviteter (gymnastik).

Tabel 9. Plejeenhedens tilbud/aktiviteter målrettet mod demente ældre

Tilbydes disse aktiviteter?	Spontane sociale aktiviteter		Planlagte sociale aktiviteter		Udflugter (fx gå-ture, busture)		Forevisning af film, lysbilleder mv.		Andre tilbud	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Nej	12	29%	6	15%	8	20%	18	44%	21	51%
Ja	29	71%	35	85%	33	80%	23	56%	20	49%

N=41

Netværk for pårørende samt personlig støtte og vejledning er plejeenhedernes primære tilbud til pårørende til demente. Rådgivning af pårørende til demente er bl.a. en opgave, som varetages af demenskoordinatoren. Lidt over halvdelen af plejeenhederne (54%) har ansat eller tilknyttet en demenskoordinator. Ud over rådgivning af pårørende til demente varetager demenskoordinatoren opgaver i forbindelse med vejledning af plejepersonalet. En nærmere beskrivelse af demenskoordinatorens opgaver fremgår af tabel 10, hvor det fremgår at der er stor variation i hvilke opgaver de varetager.

Tabel 10. Demenskoordinatorens opgaver

Har disse opgaver?	Supervision af plejepersonalet		Vejledning af plejepersonalet		Koordinerende opgaver		Rådgivning til demente ældre på plejehjem		Rådgivning til demente ældre i eget hjem		Rådgivning til pårørende til demente ældre		Andre	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Nej	13	42%	3	10%	16	52%	13	42%	15	48%	6	19%	26	84%
Ja	18	58%	28	90%	15	48%	18	58%	16	52%	25	81%	5	16%

N=31

4.4. Pleje- og omsorgsmetoder

Plejeenhederne er blevet stillet en række spørgsmål om personalets viden eller kendskab til forskellige plejemetoder målrettet mod demente ældre. To af disse plejemetoder har fået ekstra opmærksomhed. Det drejer sig om livshistorier og reminiscens, som beskrives nærmere i de efterfølgende afsnit. Årsagen til denne opmærksomhed er, at plejeenheder, der i forvejen anvender reminiscens som plejemetode dvs. afholder sessioner og inddrager reminiscens i det daglige samvær med beboerne, vil blive ekskluderet fra det videnskabelige forsøg.

Tabel 11 viser plejeenhedernes anvendelse af forskellige pleje- og omsorgsmetoder ud over livshistorier og reminiscens.

Tabel 11. Plejeenhedernes anvendelse af pleje- og omsorgsmetoder

Anvendes følgende pleje- og omsorgsmetoder?	Nej		Ja		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Musikterap	19	48	21	53	40	100
Lysterapi	31	86	5	14	36	100
Validerin	19	46	22	54	41	100
Gently	28	90	3	10	31	100
Marte Meo	25	68	12	32	37	100
Aromaterap	27	82	6	18	33	100
Snoezele	30	97	1	3	31	100
Demenita care	32	100			32	100
Gerotranscenden	31	100			31	100

Mange plejeenheder anvender ingen af ovennævnte metoder (39%), og de øvrige plejeenheder anvender typisk en eller to af de nævnte pleje- og omsorgsmetoder. Musikterapi og validering er de mest udbredte metoder.

4.4.1. Livshistorier

Begrebet livshistorier defineres i spørgeskemaundersøgelsen, som ”en form for selvbiografi, der fortæller om vigtige begivenheder og elementer i den ældres liv. Plejepersonalet kan eksempelvis anvende livshistorier til at starte en samtale eller foretage sig noget sammen med den ældre med udgangspunkt i den ældres interesser. Livshistorier indeholder fx oplysninger om opvækst, familie, skole, uddannelse, erhverv, livssyn, interesser, samvær med andre, daglige rytmer og ritualer”. Hovedparten af plejeenhederne angiver, at personalet udarbejder og anvender livshistorier, som udgangspunkt for pleje og samvær med den ældre. Der er dog variation i forhold til for hvilke typer af beboere, der udarbejdes livshistorier. På nogle plejeenheder (70%) udarbejder personalet livshistorier for alle beboerne, mens det på de øvrige plejeenheder er målrettet mod bestemte typer af beboere. De plejeenheder, der har valgt at målrette udarbejdelse og anvendelse af livshistorier, vælger primært de mest demente beboere som målgruppe. Livshistorierne udarbejdes på forskellige måde. Tabel 12 viser, at det både sker skriftligt og mundtligt.

Tabel 12. Måde hvorpå personalet udarbejder livshistorier

Udarbejdes livshistorier på følgende måder?	Skriftligt uden et standardiseret skema		Skriftligt i form af standardiserede skemaer		Mundtlig overlevering fra den ældre til personalet, og personalet imellem		Mundtlig overlevering fra den ældres pårørende		Andet	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Nej	28	50%	28	50%	33	59%	29	52%	47	84%
Ja	28	50%	28	50%	23	41%	27	48%	9	16%
Total	56	100%	56	100%	56	100%	56	100%	56	100%

N=56

Anvendelsen af livshistorier tager ligeledes udgangspunkt i både mundtligt overleverede og skriftlige livshistorier. På 36% af plejeenhederne indgår livshistorier som en del af reminiscens.

I halvdelen af besvarelserne er personalets erfaringer med livshistorier beskrevet. Der er tale om at positive erfaringer og livshistorier ses som et vigtigt redskab i den daglige pleje og kontakt mellem beboere og personale. Det vurderes, at livshistorier har positiv effekt for beboerne, eksempelvis at der tages individuelle hensyn til den enkelte beboers behov.

4.4.2. Reminiscens

Reminiscens defineres i spørgeskemaet, som en ”*terapiform eller plejemetode, der via erindringer og minder bidrager til at genopvække eller forstærke følelsen af personlig identitet og selvværd hos demente eller svage ældre. Genstande fra den ældres barndom, ungdom eller voksenliv i form af hverdagsting eller ting relateret til et bestemt erhverv kan bl.a. være med til at skabe nye indgange til samværet med de ældre*”. Reminiscens kan anvendes på alle grupper af ældre dvs. både demente og ikke-demente. Der findes forskellige former for reminiscens. Reminiscens kan være strukturerede sessioner, hvor en udvalgt gruppe mødes og taler om udvalgte emner, herunder inddragelse af erindringsgenstande i form af ældre ting. En anden form for reminiscens er en mere spontan form, hvor personalet kobler dagligdagssituation og indtryk med den ældres livshistorie og baggrund sammen. Skal en plejeenhed anvende reminiscens som pleje- og omsorgsmetode, skal personalet både anvende strukturerede reminiscens-sessioner og spontan reminiscens. Ligeledes skal alt plejepersonalet inddrages, således at reminiscens ikke alene anvendes af ergoterapeuter og andet aktiveringspersonale.

Undersøgelsen viser, at reminiscens anvendes af 80% af plejeenhederne, hvoraf der på under halvdelen (40%) er tale om enkeltpersoner, der anvender reminiscens på eget initiativ. Halvdelen af plejeenhederne anvender reminiscens overfor alle beboere på plejeenheden, mens den anden halvdel har målrettet deres anvendelse til bestemte beboere. Den primære målgruppe er de moderat og svært

demente beboere. Personalet anvender, som det ses af tabel 13, typisk reminiscens gennem samtaler, hvor hændelser og erfaringer fra den ældres liv inddrages samt via aktivitet, som eksempelvis huskespil og sange. Personalet anvender genstande, som enten er personlige ejendele eller ting fra den tidsperiode, som den ældre har levet i.

Tabel 13. Måden hvorpå personalet anvender reminiscens.

Hvordan anvender personalet reminiscens?	Nej		Ja	
	Antal	%	Antal	%
I den individuelle pleje af den ældre	12	26%	34	74%
Planlagte møder med en udvalgt gruppe af ældre	22	48%	24	52%
Brug af personlige ejendele fra den ældre (fx foto)	10	22%	36	78%
Brug af tidstypiske erindringsgenstande/ting fra den ældres barndom/ungdom/voksenliv	14	30%	32	70%
Udflugter eller tur (fx Fiskeriets Hus, Uhre Købmandsgård)	28	61%	18	39%
Aktiviteter (fx huskespil, synge sange)	3	7%	43	93%
Samtaler om den ældres liv og erfaringer	2	4%	44	96%
Andet	44	96%	2	4%

N=46

Planlagte reminiscens sessioner i form af møder for udvalgte grupper anvendes på halvdelen af plejehederne. I spørgeskemaet har det været muligt, at beskrive personalets erfaringer med reminiscens, hvilket 36% har gjort. Besvarelserne viser, at personalet har gode erfaringer og vurderer, at erindringsgenstande og samtaler om ”gamle dage” har positiv betydning for beboerne. Enkelte skriver, at de har anvendt ideen om reminiscens, før den blev betragtet som en plejemetode.

Undersøgelsen kan ikke give svar på, hvorvidt plejehederne anvender reminiscens systematisk og struktureret, dvs. om reminiscens udgør en fast del af personalets samvær med beboerne og om hele personalegruppen fra ledelse til hjælper samt de pårørende til demente er involveret heri.

4.5. Reminiscenscentre

Der findes to reminiscenscentre i Danmark, der har til formål at udbrede kendskab til reminiscens i henholdsvis regionalt og i hele Danmark. Plejehederne er blevet spurgt om deres kendskab til centrene og om de har haft kontakt til dem.

4.5.1. Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt

Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt startede i 2003 og fungerer som et regionalt videnscenter på reminiscensområdet. Centerets målgrupper er pleje- og omsorgssektoren, kulturinstitutioner og frivillige organisationer og foreninger med virke indenfor Ringkøbing Amt.

Knap halvdelen af plejeenhederne har haft kontakt til (30%) eller søgt informationer om (16%) Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt. Tabel 14 viser hvilken kontakt og informationsøgning plejeenhederne har haft med Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt. Plejeenhederne har primært søgt information om erindringskasser og om centerets opstartskonference.

Tabel 14. Plejeenhedernes kontakt og informationsøgning hos Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt

Hvilken information og kontakt har der været?	Nej		Ja	
	Antal	%	Antal	%
Information om kurser	16	62%	10	38%
Information om oplysnings- og temadage	18	69%	8	31%
Information om erindringskasser	4	15%	22	85%
Information om foredrag	23	88%	3	12%
Information om reminiscens	18	69%	8	31%
Besøgt centerets hjemmeside (www.rcra.dk)	19	73%	7	27%
Information om centerets opstartskonference (20. oktober 2003)	12	46%	14	54%
Hjælp til at igangsætte/videreudvikle arbejdet med reminiscens	21	81%	5	19%
Vidensdeling - dele vores erfaringer med reminiscens	21	81%	5	19%

N=26

Mange plejeenheder (81%) har deltaget i arrangementer eller benyttet sig af tilbud fra Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt. Tabel 15 viser, hvilke tilbud plejeenhederne har modtaget. Mange plejeenheder har deltaget i centerets opstartskonference samt lånt erindringskasser. Det viser sig, at over halvdelen (58%) af de plejeenheder, der har søgt information om givne tilbud og aktiviteter hos centeret efterfølgende har benyttet sig af disse.

Tabel 15. Tilbud og arrangementer plejeenhederne har modtaget fra Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt

Hvilke tilbud og arrangementer har plejeenheden deltaget i?	Nej		Ja	
	Antal	%	Antal	%
Kurser	14	67%	7	33%
Oplysnings- og temadage	16	76%	5	24%
Lån af erindringskasser	10	48%	11	52%
Foredrag	17	81%	4	19%
Opstartskonference (20/10 2003)	8	38%	13	62%

N=21

4.5.2. Dansk Center for Reminiscens

Nørrebro Erindringscenter - Dansk Center for Reminiscens har eksisteret siden 1997 og har etableret et hands-on museum, varetaget udlån af historiske genstande, erindringskasser og vandreudstillinger til hele landet samt afholder foredrag og kurser om reminiscens.

Omkring halvdelen af plejeenhederne har haft kontakt til (43%) eller søgt informationer om (4%) Dansk Center for Reminiscens. Tabel 16 viser hvilken information plejeenhederne har søgt. Næsten alle har søgt information om erindringskasser.

Tabel 16. Plejeenhedernes kontakt og informationssøgning hos Dansk Center for Reminiscens

Hvilken information og kontakt har der været?	Nej		Ja	
	Antal	%	Antal	%
Information om kurser	20	77%	6	23%
Information om foredrag	22	85%	4	15%
Information om erindringskasser	2	8%	24	92%
Information om historiske genstande	17	65%	9	35%
Information om centerets hands-on-museum	23	88%	3	12%
Besøgt centerets hjemmeside (www.reminiscens.dk)	23	88%	3	12%
Information om reminiscens	22	85%	4	15%
Hjælp til at igangsætte/videreudvikle arbejdet med reminiscens	18	69%	8	31%

N=26

Mange plejeenheder (39%) har deltaget i arrangementer og benyttet sig af centerets tilbud. Tabel 17 viser, at der primært er tale om lån af erindringskasser. Det viser sig, at over halvdelen (60%) af de plejeenheder, der har søgt information om givne tilbud og aktiviteter hos centeret efterfølgende har benyttet sig af disse.

Tabel 17. Tilbud og arrangementer plejeenhederne har modtaget fra Dansk Center for Reminiscens

Hvilke tilbud og arrangementer har plejeenheden deltaget i?	Nej		Ja	
	Antal	%	Antal	%
Kurser	17	74%	6	26%
Foredrag	17	74%	6	26%
Lån af erindringskasser	7	30%	16	70%
Lån af historiske genstande	20	87%	3	13%
Besøgt centerets hands-on-museum	20	87%	3	13%
Hjælp til at igangsætte/videreudvikle arbejdet med reminiscens	16	70%	7	30%

N=23

En tredjedel af plejeenhederne har været i kontakt med eller søgt informationer om begge centre. Undersøgelsen viser, at plejeenhederne viser interesse for centrene og disses tilbud og arrangementer især lån af erindringskasser. Det er derfor ikke muligt at antage, at plejeenhederne ikke anvender reminiscens i en eller anden grad. Som tidligere omtalt anbefales det, at der foretages en yderligere afdækning af plejeenhedernes anvendelse af reminiscens. Det forventes, at der ikke er tale om en systematisk og struktureret anvendelse, hvor størsteparten af plejepersonale samt pårørende er inddraget.

5. Sammenfatning

Denne spørgeskemaundersøgelse blandt de 18 kommuner i Ringkøbing Amt og 81 plejeenheder har vist, at en stor del af de 14 kommuner, som har svaret på spørgeskemaet, har formuleret standarder/målsætninger for ældreområdet og en del desuden for ældre med demens.

Hovedparten af kommunerne har målrettede tilbud til ældre med demens og en del kommuner har også tilbud for de demente ældres pårørende. Lignende resultater ses hos plejeenhederne. Halvdelen af plejeenhederne er integreret med hjemmeplejen, således at personalet på plejeenheden indgår i en integreret døgnplejeordning, der også omfatter ældre borgere i eget hjem. Der er forskel på hvordan kommunerne har indrettet tilbudene. En del kommuner tilbyder aflastning i dagtimerne, og godt halvdelen tilbyder aflastning hele døgnet.

De pleje- og omsorgsmetoder, som kommunerne angiver at plejeenhederne anvender, er ud over livshistorier og reminiscens, musikterapi, validering og Marte Meo metoden. Et lignende billede ses i besvarelsene fra plejeenhederne.

De 59 ud af 81 plejeenheder, der har svaret på spørgeskemaundersøgelsen råder over tilsammen 2.094 plejepladser i døgntilbud og 2.104 som dagtilbud. En beboer eller person kan dog indgå i flere tilbud ad gangen. Knap 1/3 af beboere, der modtager dagtilbud er beboere på plejeenheden. Ud over dagtilbud deltager hovedparten af plejeenhedernes beboere i de daglige gøremål i forbindelse med tøjvask, madlavning, rengøring, oprydning og borddækning.

Plejeenhederne har tilsammen 1.842 beboere, og godt halvdelen af plejeenhederne har mellem 10 og 39 beboere. Plejeenhedernes størrelse varierer fra 8 beboere til 101 beboere. Blandt plejeenhedernes beboere har godt 2/3 demens eller svækket hukommelse, mens knap 1/3 ikke har hukommelsesproblemer. Plejeenhederne udskifter ca. hver fjerde beboer årligt.

Plejeenhederne har tilsammen 2.500 ansatte personer, hvor en stor del (86%) er deltidsansatte. 2/3 af personalet er social- og sundhedshjælpere, -assistenter eller lignende. Omkring 12% af personalet udskiftes årligt. Langt de fleste kommuner har ansat demenskoordinatorer, men der er variation i hvilke opgaver de varetager på de enkelte plejeenheder.

Personalet foretager skriftlig dokumentation om beboerne i plejeturnaler, der typisk indeholder personlige oplysninger og livshistorier om den enkelte beboer, plejeplaner og oplysninger om de pårørende. Livshistorierne udarbejdes på baggrund af både mundtlig overlevering og standardiserede skemaer. På en tredjedel af plejeenhederne indgår livshistorier som en del af reminiscens. Mange plejeenheder anvender reminiscens, men der er forskel på hvordan og hvem metoden anvendes på. I halvdelen af tilfældene er der tale om at det kun er enkeltpersoner, som anvender reminiscens. Ligeledes anvendes reminiscens i halvdelen af tilfældene på udvalgte grupper af beboere, mens den anden halvdel anvender reminiscens på alle beboere. Plejeenhedernes informationssøgning om reminiscens hos landets reminiscenscentre tegner et ensartet billede for henholdsvis Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt og Dansk Center for Reminiscens. Halvdelen af plejeenhederne har søgt informationer om centrene, og det har primært været om erindringskasser samt udlån heraf. Det viser sig, at lidt over halvdelen af de plejeenheder, der har søgt informationer om tilbud eller arrangementer hos centrene efterfølgende gør brug af disse.

Bilag 1 Informationsbrev til kommunerne i Ringkøbing Amt

««AddressBlock»»

Dato: xx. xxxxxxxx 2004

Projekt om reminiscens-metoden i Ringkøbing Amt

”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt” planlægger i samarbejde med ”Center for Anvendt Sundhedstjenesteforskning og Teknologivurdering” (CAST), Syddansk Universitet at foretage en vurdering af *reminiscens*-metoden på en række ældreinstitutioner i Ringkøbing Amt. Socialministeriet har ydet tilskud til etableringen af et regionalt videnscenter om plejemetoden *reminiscens* - ”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt” - samt opfordret til gennemførelse af et forskningsprojekt om *reminiscens*-metodens betydning for de ældre og plejepersonalet.

Stigende interesse for ældreområdet og demente ældres behov har skabt fokus på nye metoder i pleje- og omsorgsindsatsen. Mange ældreinstitutioner eller enkeltpersoner blandt personalet har indført og afprøvet nye metoder, men der ses et stigende behov for at få metoderne beskrevet samt indhentning af viden om metodernes effekt. Dette forskningsprojekt vil som det første af sin størrelse i Danmark belyse effekten af *reminiscens*-metoden. Ældreinstitutionerne i Ringkøbing Amt opfordres til at deltage. Plejepersonalet uddannes til at anvende *reminiscens*-metoden og deres viden og erfaringer vil være med til at skabe et beslutningsgrundlag for en evt. fremtidig anvendelse af *reminiscens*-metoden. I den forbindelse håber vi at xx Kommune vil tilmelde de ældreinstitutioner/plejehjem, der ønsker at deltage i forskningsprojektet via vedlagte **svarblanket**. Alle ældreinstitutioner/plejehjem i kommunen modtager et tilsvarende brev, hvor de informeres om at kommunen forestår tilmeldingen. Vedlagte **bilag** vil give en nærmere beskrivelse af *reminiscens*, ”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt” og forskningsprojektet.

Som en del af forskningsprojektets planlægning gennemføres en spørgeskemaundersøgelse til hhv. kommuner og ældreinstitutioner i Ringkøbing Amt. **Spørgeskemaet** er vedlagt dette brev og undersøgelsen beskrives nærmere i vedlagte **bilag**. Du bedes returnere spørgeskemaet i vedlagte svarkuvert **senest xxdag, den xx. marts 2004**.

Med venlig hilsen

Mette Birk-Olsen
Forskningsassistent, CAST, Syddansk Universitet

Bilag 2 Bilag til informationsbrev til kommunerne

Reminiscens-metoden

Reminiscens-metoden er en terapiform eller pleje-/omsorgsmetode, hvor plejepersonalet tager udgangspunkt i den enkelte ældres livshistorie ved brug af bl.a. forskellige erindringsgenstande. Gennem anvendelse af disse erindringsgenstande forventes det at genopvække eller forstærke følelsen af personlig identitet og selvværd hos den ældre samt øge jobtilfredsheden hos plejepersonalet. Metoden anvendes primært overfor svage eller demente ældre, der i større eller mindre grad har mistet evnen til at relatere begivenheder til hinanden og huske hændelser.

”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt”

”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt” er et videnscenter, der primært er målrettet tre interessenter; social- og sundhedssektoren, kulturinstitutioner og frivillige grupper i Ringkøbing Amt, der ønsker at bruge minder og erindringer i det daglige arbejde og samvær med svage og demente ældre. ”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt” arbejder med at opbygge et solidt netværk mellem disse tre interessenter bl.a. i arbejde med at indsamle erindringsgenstande herunder etableringen af erindringskasser. ”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt” kan informere og vejlede om eksisterende tilbud til demente herunder udlån af erindringskasser til bl.a. ældreinstitutioner.

Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen består af to spørgeskemaer; et til kommunen og et til den enkelte ældreinstitution/plejehjem. Spørgeskemaundersøgelsen har følgende formål; 1) at kortlægge kommunens og ældreinstitutionen/plejehjemets initiativer og tilbud til kommunens ældre borgere herunder speciel fokus på demente samt kendskab til plejemetoden, *reminiscens*, og 2) at danne udgangspunkt for kontakt til samt udvælgelse af ældreinstitutioner/plejehjem, som har interesse i at deltage i et forskningsprojekt om effekterne af at indføre *reminiscens*-metoden.

For at give en så komplet beskrivelse som muligt, er det vigtigt at alle spørgsmål besvares. Besvarelsene vil blive behandlet **fortroligt**, og vil kun blive anvendt i forbindelse med dette projekt. Det vil ikke være muligt at identificere det enkelte plejehjem i fremstillingen af undersøgelsen resultater.

Forskningsprojektet

Formål

Forskningsprojektet er det første af sin art i Danmark. Formålet er at give et klart svar på om og i givet fald hvilken effekt *reminiscens*-metoden har på ældre, disses pårørende og personalet på ældreinstitutioner/plejehjem.

Plejepersonalet vil have en central rolle i forskningsprojektet, idet de uddannes i at anvende metoden. Forskningen vil dels fokuseres på metodens betydning for plejepersonalets dagligdag og

jobtilfredshed, og dels på personalets vurdering af metodens betydning for de ældre på ældreinstitutionen/plejehjemmet. Alt plejepersonale på den enkelte ældreinstitution vil få en viden om metoden og dens anvendelse, således at der sikres en lokal forankring. Ligeledes vil pårørende til ældreinstitutionens beboere introduceres for metoden. Resultaterne vil blandt andet give beslutningstagere på ældreinstitutionerne og i kommunerne et dansk, videnskabeligt og evidensbaseret grundlag for at træffe beslutning om en eventuel bredere introduktion af reminiscens-metoden, som plejemetode i forhold til demente og svage ældre.

Deltagelse

Udvælgelsen af ældreinstitutioner/plejehjem til at deltage i forskningsprojektet sker på baggrund af de af kommunen returnerede svarblanketter. Det forventes, at der er behov for ca. 10 institutioner, som er interesserede og motiverede til at deltage i forskningsprojektet. Disse institutioner opdeles via lodtrækning i to grupper; en interventionsgruppe og en kontrolgruppe. Interventionsgruppen består af halvdelen af institutionerne, hvor reminiscens-metoden implementeres via uddannelse, rådgivning og løbende opfølgning. Kontrolgruppen består af den anden halvdel af institutioner, hvor reminiscens-metoden i første omgang ikke implementeres. Sidstnævnte gruppe vil efter projektets afslutning ligeledes få tilbudt at indføre reminiscens-metoden.

Uddannelse

Indførelsen af reminiscens-metoden sker ved at plejepersonalet på institutionen uddannes og rådgives i at kunne anvende reminiscens-metoden. Undervisningen varetages af "Reminiscens Centeret i Ringkjøbing Amt" i samarbejde med "Dansk Center for Reminiscens - Erindringscenter Nørrebro". Uddannelsen vil foregå så tæt på ældreinstitutionen, som muligt dvs. så vidt muligt i et af ældreinstitutionens lokaler. Den enkelte institution udvælger en ressourceperson, som skal deltage i alle uddannelsesforløb for institutionens plejepersonale. Dette skal sikre en lokal forankring på den enkelte institution. Uddannelsesforløbet forventes at vare ca. 3 dage for plejepersonalet og ca. 8 dage for ressourcepersonen. Et uddannelsesforløb består dels af kursusdage og mødeaktiviteter, som forventes at fordele sig over en periode på 3-4 uger. Uddannelsesforløbet forventes at foregå primo 2005, og forskningsprojektet vil strække sig over en 1-årig periode efter personalet er uddannet dvs. frem til primo 2006.

Dataindsamling

Personalet på alle ældreinstitutioner - både i interventionsgruppen og kontrolgruppen - vil henholdsvis inden uddannelsesforløbet, ½ år og 1 år efter uddannelsesforløbet deltage i tre typer undersøgelser; 1) personalets vurdering af den enkelte ældres kognitive tilstand herunder grad af demens; 2) et spørgeskema, hvor plejepersonalet på baggrund af deres viden om den ældre beskriver dennes adfærd og helbredsmæssige tilstand, og 3) et spørgeskema om personalets erfaringer med reminiscens-metoden, arbejdsrutiner samt jobtilfredshed. Det forventes at de to førstnævnte vurderinger af de ældre vil tage ca. 30 minutter per person, og at sidstnævnte spørgeskema vil tage ca. 30 minutter at udfylde.

Forventet effekt

Reminiscens-metoden forventes, at have en positiv betydning for den ældres livskvalitet og adfærd. Specielt demente ældre kan have en adfærd, som påvirker den ældres sociale omgang med andre fx at de vandrer rundt, klæder sig upassende eller bliver fysisk eller verbal aggressiv. Det forventes, at *reminiscens*-metoden bl.a. kan være med til at dæmpe denne adfærd, og skabe et bedre miljø på ældreinstitutionen/plejehjemmet både for beboerne, disses pårørende og plejepersonalet.

Hvis du har behov for yderligere informationer om undersøgelsen, dens baggrund og formål er du velkommen til at kontakte undertegnende.

Anders Møller Jensen ☎ 97 18 33 94
Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt
e-mail: anders@remisen-brande.dk

Mette Birk-Olsen ☎ 6550 3886
Center for Anvendt Sundhedstjeneste-
forskning og Teknologivurdering,
Syddansk Universitet
e-mail: mbo@cast.sdu.dk

Bilag 3 Spørgeskema til plejeenheder i Ringkøbing Amt

Marts 2004

Til lederen af ældreinstitutionen/plejehjemmet

Vi beder dig besvare en række spørgsmål om det plejehjem eller den ældreinstitution du er ansat på. Oplysningerne skal anvendes i forbindelse med en kortlægning af institutionens tilbud til ældre herunder ældre med demens samt kendskab til reminiscens-metoden.

For at give os en så komplet beskrivelse som muligt, er det vigtigt, at du besvarer alle spørgsmål. Du er meget velkommen til at inddrage kolleger til besvarelse af et eller flere spørgsmål. Hvis du har behov for yderligere informationer om undersøgelsen, dens baggrund og formål er du velkommen til at kontakte projektleder for "Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt", Anders Møller Jensen på telefon 9718 3394 eller forskningsassistent på CAST, Syddansk Universitet, Mette Birk-Olsen på telefon 6550 3886. Yderligere information vil ligeledes fremgå af det vedlagte informationsbrev inkl. bilag, som du har modtaget sammen med dette spørgeskema.

Når du har udfyldt spørgeskemaet bedes du returnere det i vedlagte svarkuvert eller sende det til CAST, Syddansk Universitet, Winsløwparken 19, 3. sal, 5000 Odense C, att. Mette Birk-Olsen, som skal behandle oplysningerne. Vi beder dig venligst indsende besvarelsen **senest**

xxxxdag d. x. xxx 2004

Besvarelsene af dette spørgeskema vil blive behandlet **fortroligt**, og vil kun blive anvendt i forbindelse med dette projekt. Det vil ikke være muligt at identificere det enkelte plejehjem i fremstillingen af undersøgelsen resultater.

På forhånd tak.

Kontaktpersoner:

Anders Møller Jensen

☎ 97 18 33 94

Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt

Stationsvej 1

Postboks 58

7330 Brande

e-mail: anders@remisen-brande.dk

Mette Birk-Olsen

☎ 6550 3886

Center for Anvendt Sundhedstjeneste-

forskning og Teknologivurdering

Syddansk Universitet

Winsløwparken 19, 3. sal

5000 Odense C

e-mail: mbo@cast.sdu.dk

Om ældreinstitutionen/plejehjemmet

Følgende spørgsmål omhandler din institution/plejehjem.

1a. Ældreinstitutionens/plejehjemets navn:

1b. Er ældreinstitutionen/plejehjemmet en kommunal eller en selvejende institution? (sæt ét)

Kommunal institution..... ₁
 Selvejende institution..... ₂

1c. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet sit eget - skriftligt nedfældet - værdigrundlag/målsætning? (sæt ét)

Ja..... ₁
 Nej..... ₀ ⇒ Gå til spm. 2a.

Hvis ja: Indeholder værdigrundlaget/målsætningen specifikke "elementer" om demente ældre? (sæt ét)

Ja..... ₁
 Nej..... ₀

2a. Antal personer på ældreinstitutionen/plejehjemmet pr. 1. januar 2004:

(skriv antal personer- hvis ingen skriv 0)

Bolig-/pladstype	Antal personer	
<i>Døgn/bo-tilbud⁴</i>		
Plejehjemsbolig/plejehjemsplads		
Plejebolig/beskyttet bolig		
Specielle boliger/pladser til demente (fx skærmede enheder)		
Aflastningspladser/midlertidige ophold		
Andre døgntilbud: (skriv hvilke):		
<i>Dag-tilbud</i>		
Aktivitets- eller dagcenter (sociale aktiviteter)	Beboere fra institutionen/plejehjemmet	
	Beboere fra anden institution/plejehjem	
	Hjemmeboende	
Træningscenter (fysiske aktiviteter)	Beboere fra institutionen/plejehjemmet	
	Beboere fra anden institution/plejehjem	
	Hjemmeboende	
Aflastning (midlertidige ophold)	Beboere fra anden institution/plejehjem	
	Hjemmeboende	
Andre dagtilbud: (skriv hvilke)		

2b. Indgår personalet på ældreinstitutionen/plejehjemmet i en integreret døgnplejeordning, der også omfatter ældre borgere i eget hjem? (sæt ét)

Ja..... ₁
 Nej..... ₀

3. Skal der ske **omfattende** organisatoriske ændringer på ældreinstitutionen/plejehjemmet i det kommende år, som har eller vil få stor indflydelse på personalets hverdag? (sæt ét)

Ja, i det kommende år vil der blive foretaget organisationsændringer..... ₁
 Der er planer om organisationsændringer, men tidspunktet er endnu ikke fastlagt..... ₂
 Nej..... ₀

⁴ Der er her tale om institutioner, hvor den ældre bor midlertidigt eller permanent efter visitation, og hvor der er døgnbemanding.

Beboerne

Følgende spørgsmål handler om beboerne på din institution/plejehjem.

4a. Antal beboere på ældreinstitutionen/plejehjemmet pr. 1. januar 2004: (skriv antal) _____

4b. Hvordan er fordelingen af beboere med svækket hukommelse eller demens - efter din vurdering - pr. 1. januar 2004 fordelt på beboernes tilhørsforhold til ældreinstitutionen/plejehjemmet (fastboende ældre, ældre med dagtilbud og ældre med midlertidigt ophold)?

(skriv antal personer, hvis ingen skriv 0)

Tilhørsforhold til ældreinstitutionen/plejehjemmet:	Fastboende på ældreinstitutionen/pleje-hjemmet.	Kun i dagtilbud.	Aflastning/midlertidig ophold på ældreinstitutionen/plejehjemmet.
Demens?			
Svækket hukommelse (ikke demente)			
Let demens (interferer med normale dagligdags aktiviteter)			
Mild demens (kan ikke klare sig uden hjælp fra andre)			
Svær demens (kontinuerlig pleje og overvågning nødvendig)			

4c. Hvor mange beboere på ældreinstitutionen/plejehjemmet er - lægeligt diagnosticeret - dement? (skriv antal) _____

4d. Hvor mange fastboende beboere (dvs. ikke beboere i aflastning/midlertidige ophold eller beboere, der kun modtager dagtilbud) flyttede - iflg. din vurdering - fra ældreinstitutionen/plejehjemmet (inkl. dødsfald) i 2003? (skriv antal - hvis ingen skriv 0) _____

4e. Hvor mange fastboende beboere (dvs. ikke beboere i aflastning/midlertidige ophold eller beboere, der kun modtager dagtilbud) flyttede - iflg. din vurdering - til ældreinstitutionen/plejehjemmet i 2003? (skriv antal - hvis ingen skriv 0) _____

Personalet og dagligdagen på ældreinstitutionen/plejehjemmet

Følgende spørgsmål handler om personalet samt dagligdagen på din ældreinstitution/plejehjem.

5a. Antal personer (fra alle faggrupper) ansatte på plejehjemmet pr. 1. januar 2004: (skriv antal personer)

Fuldtidsansatte _____
Deltidsansatte _____

5b. Hvordan er de ansatte fordelt på følgende faggruppe pr. 1. januar 2004? (skriv antal personer, hvis ingen skriv 0)

Ledelse og administration:

Ledelse og administrativt personale _____

Plejepersonale:

Sygeplejersker _____

Social- og sundhedsassistenter _____

Hjælper (social- og sundhedshjælper, sygehjælper mv.) _____

Terapeuter (ergoterapeuter, fysioterapeuter mv.) _____

Øvrige personalegrupper:

Øvrigt personale (rengøring, pedel, køkkenpersonale mv) _____

Andet personale: _____

5c. Hvor mange personer blandt plejepersonalet (sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter, hjælpere og terapeuter) har fratrådt deres stilling på plejehjemmet (opsigelse, pension, firing mv) inden for det sidste år - iflg. din vurdering? (skriv antal)

5d. Hvor mange personer blandt plejepersonalet (sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter, hjælpere og terapeuter) er blevet ansat på plejehjemmet indenfor det sidste år - iflg. din vurdering? (skriv antal) _____

6a. Hvor fører personalet skriftlig dokumentation om den enkelte beboer? (sæt ét)

- Plejejournal..... 1
 Kardex 2
 Sagsmappe..... 3
 Andet: _____

6b. Hvilke oplysninger dokumenteres skriftligt: (sæt et eller flere)

- Personlige oplysninger om beboeren/livshistorier..... 1
 Plejeplan..... 2
 Funktionsvurdering via Fælles Sprog..... 3
 Funktionsvurdering - ikke via Fælles Sprog..... 4
 Diagnoser 5
 Oplysninger om pårørende 6
 Andre oplysninger: _____

7a. Hjælper beboerne med daglige gøremål på ældreinstitutionen/plejehjemmet? (sæt ét)

- Ja, de beboere, der kan og vil 1
 Nej 0 ⇒ Gå til spm. 7b

Hvis ja, hvilke gøremål: (sæt et eller flere)

- Madlavning..... 1
 Borddækning 2
 Rengøring 3
 Oprydning..... 4
 Andre gøremål: _____

7b. Anvender personalet ”spisesituationer” (fx morgenmad, frokost, kaffe eller aftensmad) til socialt samvær med beboerne? (sæt ét)

- Ja, altid..... 1
 Ja, af og til 2
 Nej, sjældent..... 3
 Nej, aldrig..... 4

7c. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet fællesrum/arealer, hvor beboerne kan samles? (sæt ét)

- Ja..... 1
 Nej 0 ⇒ Gå til spm. 8a

Hvis ja: Hvilken type(r) opholdsrum er det: (sæt ét eller flere)

- Opholdsstue 1
 Spisestue 2
 Møbleret gangareal 3
 Andet: _____

Hvis ja: Har andre end ældreinstitutionens/plejehjemmets beboere, pårørende og personale adgang til opholdsrummene?: (sæt ét)

- Ja..... 1
 Nej 2 0 ⇒ Gå til spm. 8a

Hvis ja: Hvilke rum: (sæt ét eller flere)

- Opholdsstue 1
 Spisestue 2
 Møbleret gangareal 3
 Andet: _____

Ældre med demens

8a. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet tilbud/aktiviteter, som er særligt målrettet *demente ældre*? (sæt ét)

Ja,..... 1

Nej 0 ⇒ Gå til spm. 8b.

Hvis ja, hvilke tilbud/aktiviteter: (sæt ét eller flere)

Spontane sociale aktiviteter..... 1

Planlagte sociale aktiviteter..... 2

Udflugter (fx gå-ture, busture)..... 3

Forevisning af film, lysbilleder mv. 4

Andre tilbud: _____

8b. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet tilbud/aktiviteter for *pårørende* til ældre med demens? (sæt ét)

Ja,..... 1

Nej 0 ⇒ Gå til spm. 8c.

Hvis ja, hvilke tilbud/aktiviteter: (sæt ét eller flere)

Netværk for pårørende..... 1

Pensionistforeninger..... 2

Telefonrådgivning..... 3

Personlig støtte og vejledning..... 4

Andre tilbud: _____

8c. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet ansat eller tilknyttet en demenskoordinator? (sæt ét)

Ja..... 1

Nej 0 ⇒ Gå til spm. 9a.

Hvis ja, hvilke opgaver varetager demenskoordinatoren: (sæt ét eller flere)

Supervision af plejepersonale..... 1

Vejledning af plejepersonale..... 2

Koordinerende opgaver..... 3

Rådgivning til demente ældre på plejehjem..... 4

Rådgivning til demente ældre i eget hjem..... 5

Rådgivning til pårørende til demente ældre..... 6

Andre opgaver: _____

Anvendelse af livshistorier og reminiscens

Følgende spørgsmål handler om personalets viden eller kendskab til forskellige plejemetoder målrettet demente ældre.

Livshistorier er en form for selvbiografi, der fortæller om vigtige begivenheder og elementer i den ældres liv. Plejepersonalet kan eksempelvis anvende livshistorier til at starte en samtale eller foretage sig noget sammen med den ældre med udgangspunkt i den ældres interesser. Livshistorier indeholder fx oplysninger om opvækst, familie, skole, uddannelse, erhverv, livssyn, interesser, samvær med andre, daglige rytmer og ritualer.

9a. Udarbejder og anvender personalet **livshistorier**, som udgangspunkt for pleje og samvær med den ældre? (sæt ét)

Ja, livshistorier anvendes..... 1

Ja, enkelte personer (personale, pårørende) anvender på eget initiativ livshistorier..... 2

Nej, livshistorier anvendes ikke..... 3 ⇒ Gå til spm. 9b

Hvis ja: Hvilke grupper udarbejdes og anvendes livshistorier for? (sæt et eller flere)

- Alle beboere 1
 Ældre med svækket hukommelse (ikke demente) 2
 Let demente 3
 Moderat demente 4
 Svært demente 5
 Svage ældre (ikke demente og uden svækket hukommelse) 6
 Andre: _____

Hvis ja: Hvordan **udarbejdes** livshistorierne? (sæt et eller flere)

- Skriftligt uden et standardiseret skema 1
 Skriftligt i form af standardiserede skemaer 2
 Mundtlig overlevering fra den ældre til personalet, og personalet imellem 3
 Mundtlig overlevering fra den ældres pårørende 4
 Andet: _____

Hvis ja: Hvordan **anvendes** livshistorier? (sæt et eller flere)

- Udgangspunkt i mundtligt overleverede livshistorier 1
 Udgangspunkt i skriftlige livshistorier (uden standardiserede skemaer) 2
 Udgangspunkt i skriftlige livshistorier (ud fra standardiserede skemaer) 3
 Livshistorier indgår som en del af reminiscens-metoden 4
 Andet: _____

Beskriv evt. personalets erfaringer med udarbejdelse og anvendelse af livshistorier? (Brug evt. bagsiden af papiret)

Reminiscens er en terapiform eller plejemetode, der via erindringer og minder bidrager til at genopvække eller forstærke følelsen af personlig identitet og selvværd hos demente eller svage ældre. Genstande fra den ældres barndom, ungdom eller voksenliv i form af hverdagsting eller ting relateret til et bestemt erhverv kan bl.a. være med til at skabe nye indgange til samværet med de ældre.

9b. Anvendes plejemetoden **reminiscens** på ældreinstitutionen/plejehjemmet? (sæt ét)

- Ja, reminiscens-metoden anvendes 1
 Ja, enkelte personer (personale, pårørende) anvender på eget initiativ metoden 2
 Nej, metoden anvendes ikke, men personalet har kendskab til metoden 3 ⇒ Gå til spm. 10.
 Nej, metodens anvendes ikke og personalet har ikke kendskab til metoden 4 ⇒ Gå til spm. 10.

Hvis ja: Hvilke grupper anvendes reminiscens overfor? (sæt et eller flere)

- Alle beboere 1
 Ældre med svækket hukommelse (ikke demente) 2
 Let demente 3
 Moderat demente 4
 Svært demente 5
 Svage ældre (ikke demente og uden svækket hukommelse) 6
 Andre: _____

Hvis ja: Hvordan anvendes reminiscens-metoden? (sæt et eller flere)

- I den individuelle pleje af den ældre 1
 Planlagte møder med en udvalgt gruppe af ældre 2
 Brug af personlige ejendele fra den ældre (fx foto) 3
 Brug af tidstypiske genstand/ting fra den ældres barndom/ungdom/voksenliv 4
 Udflugter eller tur (fx til Fiskeriets Hus, Uhre Købmandsgård) 5
 Aktiviteter (fx huske-spil, synge sange) 6
 Samtaler om den ældres tidligere liv og erfaringer 7

Andet: _____

Beskriv evt. personalets erfaringer med reminiscens-metoden?

10. Har ansatte på ældreinstitutionen/plejehjemmet kendskab til andre plejemetoder, der anvendes i den personlige pleje og/eller i socialt samvær med andre - foruden livshistorier og reminiscens? (sæt 2 per linie) (skriv evt. flere metoder ind i de tomme felter)

Plejemetode	Kendskab		Anvendelse	
Musikterapi	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Lysterapi	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Validering	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Gently teaching	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Marte Meo metoden	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Aromaterapi	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Snoezelen	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Demenita care mapping	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Gerotranscendens	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Andre metoder:	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀
Andre metoder:	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀	Ja..... ☐ ₁	Nej..... ☐ ₀

Information om reminiscens

Følgende spørgsmål handler om informations- og videnscentre om reminiscens.

11a. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet haft kontakt til eller søgt informationer om ”Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt”? (sæt ét)

- Ja, kontaktet centeret ₁
- Ja, søgt informationer om centeret..... ₂
- Nej, men har hørt om centeret ₃ ⇒ Gå til spm. 11c
- Nej, har ikke hørt om centeret ₄ ⇒ Gå til spm. 11c

Hvis ja: Hvilke informationer er søgt? (sæt et eller flere)

- Information om kurser ₁
- Information om oplysnings- og temadage ₂
- Information om erindringskasser ₃
- Information om foredrag ₄
- Information om reminiscens-metoden ₅
- Besøgt centerets hjemmeside (www.rcra.dk) ₆
- Information om centerets opstartskonference (20.oktober 2003) ₇

Hjælp til at igangsætte/videreudvikle arbejdet med reminiscens 8

Vidensdeling - dele vores erfaringer om reminiscens med centeret 9

Andre årsager? _____

11b. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet deltaget i arrangementer eller benyttet sig af tilbud fra "Reminiscens Centeret i Ringkøbing Amt"? (sæt ét)

Ja 1

Nej 0 ⇒ Gå til spm. 11c

Hvis ja: Hvilke? (sæt et eller flere)

Kurser 1

Oplysnings- og temadage 2

Lån af erindringskasser 3

Foredrag 4

Opstartskonference (20.oktober 2003) 7

Andre årsager? _____

11c. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet haft kontakt til eller søgt informationer om "Dansk Center for Reminiscens - Nørrebros Erindringscenter"? (sæt ét)

Ja, kontaktet centeret 1

Ja, søgt informationer om centeret 2

Nej, men har hørt om centeret 3 ⇒ Gå til spm. 11d

Nej har ikke hørt om centeret 4 ⇒ Gå til spm. 11d

Hvis ja: Hvorfor? (sæt et eller flere)

Information om kurser 1

Information om foredrag 2

Information om erindringskasser 3

Information om historiske genstande 4

Information om centerets hands-on-museum 5

Besøgt centerets hjemmeside (www.reminiscens.dk) 6

Information om reminiscens-metoden 7

Hjælp til at igangsætte/videreudvikle arbejdet med reminiscens 8

Andre årsager: _____

11d. Har ældreinstitutionen/plejehjemmet deltaget i arrangementer eller benyttet sig af tilbud fra "Dansk Center for Reminiscens - Nørrebros Erindringscenter"? (sæt ét)

Ja 1

Nej 0

Hvis ja: Hvilke? (sæt et eller flere)

Kurser 1

Foredrag 2

Lån af erindringskasser 3

Lån af historiske genstande 4

Besøgt centerets hands-on-museum 5

Hjælp til at igangsætte/videreudvikle arbejdet med reminiscens 6

Andre årsager: _____

TAK for din besvarelse